Klaster przemysłowy w systemie zarządzania funduszami strukturalnymi

<https://doi.org/10.33141/po.2005.02.04>

Przegląd Organizacji, Nr 2 (781), 2005, ss. 19-21

www.przegladorganizacji.pl

Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa (TNOiK)

Tadeusz A. Grzeszczyk

Wprowadzenie Europejska Przestrzeń Badawcza

Przecieżtem artykułu jest zarys koncepcji nowej formy organizatorskiej powiązań sfery badań i rozwoju technologii najnowszych generacji z działalnością gospodarczą oraz z tzw. otoczeniem okołobiznesowym. W teorii organizacji i zarządzania przyjęto dla tej formy organizatorskiej określenie „klaster przemysłowy” (*industrial cluster, techno-cluster*). Klaster przemysłowy może odgrywać współcześnie istotną rolę w budowie Europejskiej Przestrzeni Badawczej (*European Research Area – ERA*) oraz absorpcji funduszy Unii Europejskiej.

Budowa obszaru ERA wiąże się z planowaniem strategicznym rozwoju społeczno-ekonomicznego całego obszaru Unii Europejskiej oraz z programowaniem jej budżetu w wieloletnim horyzoncie czasowym. Występuje to wyraźnie w kolejnych okresach budżetowych obejmujących lata: ● 1989–1993, ● 1994–1999, ● 2000–2006, ● 2007–2013.

Ze względu na skalę zaangażowanych środków (w relacji do innych dziedzin) kluczową polityką Unii Europejskiej jest społeczno-ekonomiczna polityka spójności. Przedmiotem finansowania są kompleksowe i długookresowe projekty rozwojowe tworzące łącznie spójną strategię zwiększania stopnia spójności całego obszaru UE. Na podstawie uzgodnień między Komisją Europejską a rządem określonego kraju członkowskiego powstaje dokument ustalający Podstawy Wsparcia Wspólnoty (*Community Support Framework – CSF*). Jest to punkt wyjścia do przygotowania sektorowych i regionalnych programów operacyjnych rozwoju społeczno-ekonomicznego.

CSF dla Polski na lata 2004–2006 jest pierwszym dokumentem określającym strategię absorpcji funduszy strukturalnych (*Structural Funds*) i Funduszu Spójności (*Cohesion Fund*). Rada Europejska w Lizbonie w maju 2000 roku uchwaliła strategię przekształcania całego terytorium Unii Europejskiej w najwyższej rozwiniętą, konkurencyjną gospodarkę świata oraz tworzenie ERA. Zdecydowano, że kolejny okres budżetowy (w latach 2007–2013) zasadniczo wzmocni instrumenty finansowania procesów generowania i transferu nowoczesnych technologii. Nowa forma organizatorska określona jako klaster przemysłowy może odgrywać współcześnie istotną rolę w budowie ERA oraz absorpcji funduszy Unii Europejskiej.

Profesor Harvard Business School Michael E. Porter jest autorem koncepcji klastra – jako grupy (ina-

czej grona) przedsiębiorstw jednej branży, wiodącej do rozwoju społeczno-ekonomicznego określonego obszaru (kraju, regionu, miasta) [Porter 2003]. Niekiedy stosuje się określenie *Porter's cluster*.

Klaster wzmacnia konkurencyjność i produktywność określonego terenu przez generowanie i transfer procesów innowacyjnych, skutkiem koncentracji przestrzennej przedsiębiorstw i ich powiązania z jednostkami badawczo-rozwojowymi i edukacyjnymi oraz wiodącymi usługami, np. działalnością B+R oraz usługami finansowymi, doradczymi, handlowymi i innymi. Klaster jest systemem innowacyjnym opartym głównie na transferze wiedzy, będącym skutkiem bliskości przestrzennej [Kumral, Deger 2003]. W Polsce adaptacja tego rozwiązania organizatorskiego – dzięki powiązaniom z międzynarodowymi bazami wiedzy – może przynieść znaczące efekty w rozwoju gospodarki opartej na wiedzy, przy absorpcji funduszy Unii Europejskiej.

Autor w artykule skupia uwagę na omówieniu roli, jaką pełni klaster przemysłowy w systemie zarządzania funduszami strukturalnymi. W następnym punkcie artykułu przedstawi funkcje tych funduszy w systemie zasilania finansowego sfery B+R.

Fundusze strukturalne UE w systemie zasilania finansowego sfery B+R

Oparty na CSF polski Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004–2006 określa następujące pięć osi rozwoju, obejmujących po kilka priorytetów każda [Polska 2003].

■ Wzrost konkurencyjności gospodarki – priorytety:

- rozwój przedsiębiorczości,
- wzrost innowacyjności i poprawa jakości produkcji,
- tworzenie warunków dla zwiększenia inwestycji,
- rozwój turystyki,
- rozwój społeczeństwa informacyjnego.

■ Restrukturyzacja sektora żywnościowego i rozwój gospodarstw wiejskich – priorytety:

- wspieranie zmian w rolnictwie,
- restrukturyzacja rybołówstwa,
- poprawa poziomu życia na obszarach wiejskich,
- dostosowanie norm przetwórstwa żywnościowego do regulacji Unii Europejskiej.

■ Rozbudowa infrastruktury publicznej – priorytety:

- modernizacja i rozwój infrastruktury transportowej,
- poprawa dostępności komunikacyjnej regionów,

ukowych powstają scenariusze rozwoju sektora wiedzy w długookresowej perspektywie [Orłowski 2003]. Formulowane w tych koncepcjach założenia dotyczące finansowania sektora B+R w Polsce w latach 2000–2040 autor proponuje uzupełnić o jeszcze jeden element. Stanowi go wspomniane już wyżej wykorzystywanie organizatorskich rozwiązań klastra przemysłowego do procesu absorpcji funduszy Unii Europejskiej.

Koncepcja implementacji rozwiązań klastra przemysłowego jest przydatna do tworzenia w polskich regionach sieci przedsiębiorstw najnowszej techniki, instytucji naukowo-badawczych oraz otoczenia biznesu. Podstawowe cele omawianej jednostki konkretyzują się w definiowaniu potrzeb technologicznych przedsiębiorstw, partnerów z ośrodków naukowo-badawczych, instytucji doradczych i zarządzających projektami z dofinansowaniem funduszy Unii Europejskiej. Może być też przydatne oparcie źródeł finansowania klastra przemysłowego na montażu finansowym środków publiczno-prywatnych np. przy wykorzystaniu instytucji *Venture Capital* (*venture capital funds*), finansującej przedsiębiorstwa o wysokim potencjale wzrostu wartości [Camp 2002]. Fundusze tego rodzaju realizują zróżnicowane strategie rozwoju przedsiębiorstw o dużym stopniu złożoności. Z tego powodu są odpowiednie dla finansowania inicjatyw służących do tworzenia klastra przemysłowego. Z kolei fundusze Unii Europejskiej mogą odgrywać rolę dźwigni finansowych w generowaniu i transferze nowoczesnych technologii o relatywnie niższym poziomie ryzyka inwestycyjnego.

Przykładowy schemat tzw. Klastra Bostońskiego funkcjonującego w dziedzinie ochrony zdrowia obrazuje rys. 1.

Przedstawiona na rys. 1 koncepcja prof. M.E. Portera może stanowić pewną inspirację do kształtowania rozwiązań polskich. Schemat systemu generowania i transferu innowacji przez klastery przemysłowe oparty na źródłach zasilania finansowego pochodzących z funduszy Unii Europejskiej, środków offsetowych i grantów rządowych przedstawia rys. 2.

Rys. 2. Klastery przemysłowe w absorpcji funduszy Unii Europejskiej

W Polsce prace rozpoznawcze w dziedzinie możliwości wykorzystania klastra przemysłowego prowadzone są m.in. przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową (szerzej: www.klastry.pl). Zapoczątkowano tworzenie lokalnych klastrów innowacyjnych wspierających rozwój małej i średniej przedsiębiorczości. Zastosowanie zarysowanych wyżej koncepcji montażu finansowego przy absorpcji funduszy UE może przyczynić się do zdynamizowania działań w omawianej dziedzinie.

Podsumowanie

Rozwiązania organizatorskie określane ogólnie jako klastery przemysłowe zwiększają produktywność przedsiębiorstw, stymulują i wspierają ich innowacyjność oraz kreują nowe miejsca pracy. Istotnym elementem koncepcji autora są inkubatory przedsiębiorczości dofinansowywane na zasadzie montażu finansowego ze źródeł publiczno-prywatnych, w tym z bezpośrednich inwestycji zagranicznych, *offsetu*, funduszy strukturalnych, grantów rządowych i przychodów własnych przedsiębiorstw.

Przedstawiona w artykule koncepcja implementacji organizatorskiej formy, jaką stanowi klastery przemysłowe wprowadza jakościowo nowy element do dotychczasowego stanu wiedzy w dziedzinie organizacji i zarządzania. Autor rozważa potrzebę i możliwość wykorzystania tej formy organizatorskiej w systemie zarządzania funduszami strukturalnymi w Polsce. Prowadzone są dalsze badania w omawianej dziedzinie.

dr inż. Tadeusz A. Grzeszczyk
Instytut Organizacji Systemów Produkcyjnych
Politechnika Warszawska

BIBLIOGRAFIA

- [1] ADAMKIEWICZ-DRWIŁŁO H. [2004], *Konkurencyjność przedsiębiorstwa w świetle strategii lisbońskiej*, [w:] *Zarządzanie wartością a Strategia Lizbońska*, Materiały Konferencji Naukowej, Uniwersytet Gdański, Gdańsk – Sztokholm, 25–28 września 2004.
- [2] CAMP J.J. [2002], *Venture Capital Due Diligence, A Guide to Making Smart Investment Choices and Increasing Your Portfolio Returns*, Wiley Finance, New York.
- [3] KUMRAL N., DEGER C. [2003], *An Industrial Cluster Study: As a Basis for the Aegean Region's Development Policy*, [w:] *Reinventing Regions in the Global Economy*, Regional Studies Association, 12th–15th April 2003, Pisa Congress Center, Pisa, Italy.
- [4] ORŁOWSKI W. M. [2003], *Scenariusze rozwoju sektora wiedzy w Polsce do roku 2040*, [w:] *Wiedza a wzrost gospodarczy*, red. L. ZIENKOWSKI, SCHOLAR, Warszawa.
- [5] Polska [2003], *Polska. Narodowy Plan Rozwoju 2004–2006*, Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa.
- [6] PORTER M. E. [2003], *Clusters and Regional Competitiveness: Recent Learning's*, International Conference on Technology Clusters, Montreal, Canada, 7 November 2003.
- [7] Założenia [2004], *Założenia Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007–2013*, Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej.
- [8] www.cordis.lu/era/knownreg.htm
- [9] www.klastry.pl